

ANNA BIAŁOWAŚ

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego

<https://orcid.org/0000-0003-0367-0571>

bialowasanna@wp.pl

Powołanie Jeremiasza (Jr 1,4-19) w ujęciu hebrajskiej retoryki biblijnej

1. Prorok – 2. Postać Jeremiasza – 3. Kompozycja Jr 1,4–19 – 4. Analiza oddolna (szczegółowa) Jr 1,4–19 w ujęciu hebrajskiej retoryki biblijnej – 5. Wnioski teologiczne

Poddając analizie tekst Jr 1,4-19, trzeba zwrócić uwagę zarówno na kompozycję omawianej jednostki, jak również na myśli przewodnie wypływające z tekstu. Warto zatem postawić dwa zasadnicze pytania badawcze: Jaką strukturę posiada analizowana jednostka tekstualna? Jakie wnioski teologiczne można wydobyć z historii o powołaniu Jeremiasza? Różne przekłady Pisma Świętego wykazują rozbieżności na poziomie podziału tekstu na mniejsze jednostki. Biblia Tysiąclecia dzieli go na trzy fragmenty: ww. 4-10: „Powołanie Jeremiasza”; ww. 11-12: „Wizja różdżki drzewa migdałowego”; ww. 13-19: „Wizja wrzącego kotła”. W Biblii Warszawsko-Praskiej jednostka tekstualna została podzielona na dwa fragmenty: ww. 4-10: „Powołanie Jeremiasza”; ww. 11-19: „Dwa widzenia”, natomiast Piśmo Święte wydane przez Wydawnictwa św. Wojciecha dzieli tekst na następujące wersety: 4-10: „Wybór i zlecenie”; 11-12: „Wizja pierwsza: Drzewko migdałowe”; 13-16: „Wizja druga: Kocioł kipiący”; 17-19: „Odważnie do dzieła!”.

Celem niniejszego artykułu jest przeprowadzenie analizy tekstu, wykorzystując zasady hebrajskiej retoryki biblijnej, która pomoże odkryć całościową kompozycję Jr 1,4-19 oraz ukazać zależności intertekstualne, prowadzące do pogłębienia wniosków teologicznych. Roland Meynet, który opracował zasady retoryki semickiej,

a następnie opisał poszczególne etapy pracy nad tekstem natchnionym, zauważył, że autorzy biblijni jako bezpośredni spadkobiercy praw retoryki hebrajskiej ułożyli tekst biblijny w wyszukane kompozycje. Pismo Święte nie jest wyłącznie zlepkiem skompilowanych jednostek tekstualnych, lecz tworzy strukturę, dzięki której czytelnik może wydobyć myśli przewodnie poszczególnych opowiadań biblijnych. Warto zaznaczyć, że w polskim obszarze wydawniczym jest to pierwsza tego typu analiza tekstu Jr 1,4-19 w ujęciu hebrajskiej retoryki biblijnej.

1. Prorok

Prorok określanym jest w języku hebrajskim terminem *nabi* (wezwany), który ma swój odpowiednik w języku akkadyjskim *nabu* (wołać), etiopskim *naba-ba* (opowiadać) oraz arabskim *nabbaa* (oznajmiać/zwiastować). Prorok był zatem wezwanym, powołanym przez Boga, aby oznajmiać rzeczy przyszłe i zwiastować Słowo Boże w określonych grupach lub całych narodach. W Biblii Hebrajskiej termin *nabi* występuje aż 315 razy, co podkreśla jego doniosłość. W Septuagincie na określenie proroka używa się terminu *prophētēs*, pochodzącego od czasownika *prophēmi*, które oznacza mówienie nie we własnym imieniu. Dobrze obrazuje to tekst Wj 7,1-2, gdzie Bóg zwraca się do Mojżesza: „Ja cię uczynię jakby Bogiem dla faraona, a Aaron, brat twój, będzie twoim prorokiem. Ty powiesz mu wszystko, co ci rozkażę, a Aaron, brat twój, będzie przemawiał do faraona”. W Piśmie Świętym występuje wiele tytułów, którymi byli określani prorocy. Na szczególną uwagę zasługują:

- „Sługa Boży” (por. Am 3,7; Jr 7,25) – tytuł ten podkreśla szczególną relację człowieka z Bogiem, a także przynależność do Niego. Sługa, jak sama nazwa wskazuje, służy swemu panu, wypełnia jego polecenia. Sługa Boży jest zatem narzędziem w ręku Boga i ma obwieszczać ludowi Jego zamiary.
- „Mąż Boży” (por. 1 Krl 17,18; 2 Krl 4,9) – określenie to, podobnie jak „Sługa Boży”, wskazuje na głęboką więź z Bogiem. Należy zauważyć, że tytuł ten nigdy nie był łączony z imieniem Jahwe, lecz wiązał się wyłącznie z imieniem Elohim.
- „Wysłannik Boży” (por. Iz 44,26a) – tytuł ten nie był przypisany jedynie do proroków, ale dotyczył również kapłanów lub anioła. Prorok, będąc wysłannikiem, występował jako przedstawiciel Jahwe i głosił Jego orędzie.
- „Strażnik Boży” (por. Iz 52,8; Jr 6,17) – określenie to przedstawia proroka jako człowieka stojącego na straży nad Słowem Bożym. Ma on głosić orędzie Boże i dopilnować, aby dotarło ono do ludu.

- „Widzący” (por. 1 Sm 9,9) – jest to jedno z najstarszych tytułów na określenie proroka i zakłada otrzymanie wizji. Widzący zostaje obdarzony duchowym wzrokiem i dociera ze Słowem Bożym wszędzie tam, gdzie zostanie posłany.

Powołanie prorockie jest szczególnym rodzajem misji, drogą życia, którą wyznacza Bóg powołanemu. Przyjęcie powołania jest dobrowolne, aczkolwiek, jak czytamy w Księdze Amosa: „Gdy Pan Bóg przemówi, któż nie będzie prorokować?” (Am 3,8). Jest to dar, który wiąże się z całkowitą zmianą życia, stąd trudno dziwić się niektórym prorokom, że nie okazywali entuzjazmu, wręcz przeciwnie, uciekali przed powołaniem, mówili o swoich obawach, o swoich słabościach i braku autorytetu, by przemawiać wśród ludzi. Wybranie przez Jahwe można odczytywać jako zaszczyt, ale również obciążającą powinność, gdyż prorocy zapowiadali przede wszystkim nieszczęście: „Prorocy, którzy byli przede mną i przed tobą od najdawniejszych czasów, prorokowali przeciw licznym krajom i przeciw wielkim królestwom o wojnie, nieszczęściu i zarazie” (Jr 28,8).

2. Postać Jeremiasza

Imię „Jeremiasz” pochodzi z hebr. *יְרֵמְיָהוּ* (*Yirməyāhū*) i oznacza: „Niech Jahwe podniesie”. W zależności od kontekstu i sposobu odczytywania może również oznaczać: „Jahwe wywyższa”, „Jahwe jest wzniosły” oraz „Jahwe odrzuci”. Jeremiasz był synem Chilikiasza i pochodził z kapłańskiej rodziny z Anatot, na co wskazuje pierwszy werset rozpoczynający jego Księgę (por. Jr 1,1). Nie jest znana dokładna data narodzin proroka, natomiast wiedząc, że Jeremiasz działał w czasach trzech królów (Jozjasza, Jojakima oraz Sedecjasza), a powołanie otrzymał w trzynastym roku panowania Jozjasza (por. Jr 1,2), można przypuszczać, że urodził się ok. 650 r. przed Chr., gdyż w Jr 1,6 prorok mówi o sobie: „Ach, Panie Boże, przecież nie umiem mówić, bo jestem młodzieńcem”. Jeremiasz pełnił swoją misję aż do upadku Jerozolimy i zburzenia świątyni w 586 r. przed Chr. Tłem przepowiadania proroka była trudna sytuacja polityczna i religijna narodu izraelskiego. Szerzące się bałwochwalstwo oraz wpływy religii kananejskiej skutecznie oddalały pokolenie Izraela od Jahwe. Jako przywódca religijny ludu, Jeremiasz zajmował się także sprawami wagi państwowej, sprzeciwiając się wszelkim soюзom politycznym prowadzącym do wojen. Działalność proroka można podzielić na trzy okresy:

- Pierwszy okres to czasy panowania króla Jozjasza. Za jego rządów rozpowszechniała się niesprawiedliwość społeczna oraz formalizm religijny.

Jozjasz, jako pobożny władca, dążył do przeprowadzenia reform zarówno religijnych, jak i społecznych. Jeremiasz, który został powołany w czasie reformacyjnym, widząc, że reforma ma znikomy wpływ na duchowy stan ludności, podkreślał konieczność wewnętrznej przemiany – tak moralnej, jak i religijnej. Nie ma pewności, czy Jeremiasz współpracował z Jozjaszem w kwestii zmian wewnątrz narodu, natomiast z jego pism możemy wnioskować, że musiał być związany z królem, gdyż po jego śmierci napisał żałobny poemat: „Jeremiasz ułożył tren o Jozjaszu, który wszyscy śpiewacy i śpiewaczki wykonują jeszcze po dziś dzień w swoich lamentacjach nad Jozjaszem. I to stało się zwyczajem w Izraelu. Oto zapisane są one w Lamentacjach” (2 Krn 35,25; por. Lm 2,1-3).

- Drugi okres działalności Jeremiasza przypada na czasy panowania króla Jojakima, który w przeciwieństwie do swego ojca, Jozjasza, popierał bałwochwalstwo i dopuszczał się nadużyć społecznych. Jeremiasz wytknął królowi jego pychę i niesprawiedliwość społeczną: „Biada temu, który fałszem buduje swój dom, pomijając sprawiedliwość, a swoje wysokie komnaty – bezprawiem (...) Twoje zaś oczy i serce pragną jedynie własnej korzyści, przelania niewinnej krwi i wywierania ucisku i gwałtu” (por. Jr 22,13.17). Misja proroka stała się trudna i niebezpieczna. Jeremiaszowi zakazano wstępu do świątyni, a za głoszone orędzie o klęsce narodu został wyszydzony i rozpoczęło się jego prześladowanie. Prorok wraz ze swym sekretarzem, Baruchem, musieli ukrywać się przed zemstą Jojakima aż do czasu śmierci króla.
- Kolejnym królem, za którego rządów prowadził Jeremiasz swoją działalność, był Sedecjasz. Sedecjasz, chociaż pobożny, był niezwykle chwiejny i podatny na manipulację ze strony partii antybabilońskiej. Król spotykał się z prorokiem i chętnie z nim rozmawiał, natomiast napomnienia Jeremiasza nie robiły na nim wrażenia. Stronnictwo proegipskie nakłaniało Sedecjasza do wystąpienia przeciwko Babilonii. Na jego decyzję mieli wpływ również fałszywi prorocy, którzy zapewniali króla, że Nabuchodonozor nie podbije kraju. Jeremiasz sprzeciwiał się planom Sedecjasza i wzywał naród do lojalności wobec Babilonu, a Judejczyków uprowadzonych do niewoli babilońskiej przestrzegał przed słuchaniem fałszywych proroków. Deportowani, według Jeremiasza, winni „stworzyć na wygnaniu zdrowe nasienie przyszłego odrodzenia narodu”, a nie wyczekiwać rychłego powrotu do ojczyzny. Lud, który wolał słuchać prorocत्व pomyślnych dla kraju, uznał Jeremiasza za zdrajcę. Prorok został wtrącony do więzienia, które opuścił po upadku Jeruzolimy i udał się do Mispy w Egipcie. Tradycja żydowska po-

daje, że Jeremiasz zginął śmiercią męczeńską ukamienowany przez swych rodaków.

3. Kompozycja Jr 1,4-19

Tekst Jr 1,4-10 składa się z trzech fragmentów¹ tworzących kompozycję koncentryczną ABA'. W centrum struktury znajdują się dwie wizje Jeremiasza, które wiążą się z orędziem zniszczenia Jerozolimy i koncentrują się na powołaniu proroka. Wizja drzewa migdałowego, nazywanego inaczej drzewem czuwającym, wskazuje na to, że zagłada jest nieunikniona. To już nie jest ostrzeżenie, a oczekiwanie na spełnienie proroctwa: „czuwam ja nad słowem moim, aby wypełnić je” (w. 12b). Obraz drzewa można rozpatrywać również w innym kontekście. Podobnie jak drzewo, które mocno zakorzenione stoi nieruchomo, pewnie i stabilnie bez względu na to, co dzieje się wokół niego, tak słowa Jahwe są pewne, niezależnie od sytuacji, jaką zastanie prorok. Jeremiasz zostaje powołany w niełatwym czasie dla narodu. Trudna sytuacja polityczna wynika z zaniedbań religijnych oraz duchowej postawy człowieka, który sojusze polityczne stawia ponad wierność prawu Bożemu. Wrzący kocioł jest przeznaczeniem zapowiadane przez Jahwe nieszczęścia, które przyjdzie od północy i wystąpi przeciwko wszystkim murom i wszystkim miastom judzkim.

¹ Fragment jest pierwszą jednostką, która może funkcjonować autonomicznie i można ją oddzielić od pozostałych. Jest to odpowiednik perykopy stosowanej przez egzegetów. Jest zwartą jednostką, która stanowi minimalną całość do czytania lub recytowania. Może być utworzona z jednej lub więcej części, tworzących różne kombinacje (paralelne, spekulatywne, koncentryczne). Fragmenty tworzą jednostki wyższe nazywane „sekwencjami”. Sekwencja może być utworzona z jednego lub więcej fragmentów. Istnieje poziom pośredni pomiędzy fragmentem a sekwencją, czyli „podsekwencja”. Sekwencje tworzą jednostkę wyższą, która jest nazywana „sekcją”. Sekcje z kolei składają się na książkę. Roland Meynet. 2008. *Trattato di retorica biblica*. Bologna: EDB, 191–204.

W pierwszym fragmencie (A) treść Jr 1,4-10 koncentruje się na wezwaniu proroka. Już w w. 5 Jeremiasz dowiaduje się, że jego życie od początku zostało zaplanowane przez Jahwe: „nim przyszedłeś na świat, poświęciłem cię, prorokiem dla narodów ustanowiłem cię”. Obraz ten jest echem ufności wyrażonej przez psalmistę w Ps 22,10-11: „Ty mnie zaiste wydobyłeś z matczynego łona; Ty mnie czyniłeś bezpiecznym u piersi mej matki. Tobie mnie poruczono przed urodzeniem, Ty jesteś moim Bogiem od łona mej matki”². Prorok nie otrzymał powołania ze względu na wierność, uczciwość czy w nagrodę za zasługi, ale został powołany już w łonie matki. Warto zwrócić uwagę na trzy terminy użyte w w. 5:

- *j^eda'tika* (znałem cię) – poznanie jest synonimem miłowania i wybrania (por. Am 3,2). Jeremiasz został wybrany na proroka i umiłowany przez Boga zanim Jahwe ukształtował go w łonie. Użyty termin wskazuje na głęboką więź między Bogiem i prorokiem, która została zapoczątkowana przed jego narodzeniem.
- *hiqdaštika* (poświęciłem cię) – Jeremiasz, będąc poświęconym, staje się szczególną własnością Boga. Prorok ma reprezentować cały Izrael w swojej misji, a słowo, które niesie, ma w sobie autorytet Jahwe.
- *n^etatika* (ustanowiłem cię) – ustanowienie to czyni Jeremiasza Bożym darem dla narodów. Zostaje on posłany do świata, aby głosić orędzie Boże³.

Tekst Jr 1,4 rozpoczyna się od dialogu Jahwe z Jeremiaszem, jednak prorok nie jest celem dialogu, pełni natomiast rolę „narzędzia”. Znamienne są słowa Jahwe: „Nie mów: Jestem młodzieńcem, gdyż pójdziesz, do kogokolwiek cię pošlę, i będziesz mówił, cokolwiek ci polecę” (w. 7), ukazujące proroka jako *instrumentum* działania Bożego. Misja Jeremiasza nie będzie misją młodzieńca, podobnie jak jego słowa nie będą słowami młodego człowieka, lecz mówił będzie przez niego Przedwieczny. To Jego orędzie będzie przekazywał prorok. Motywem przewodnim pierwszego fragmentu (A) jest „słowo”. Wyrażenie: „Oto kładę moje słowa w twoje usta” (w. 9d) rozpoczyna misję proroka. W tym momencie słowo Boże stało się w Jeremiaszu. O ile w prologu Jana: „Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas” (J 1,14), o tyle u proroków Słowo staje się w ciele. Nie jest to jeszcze Słowo Wcielone, lecz Słowo uobecnione w Jeremiaszu. Profeta otrzymuje podwójną misję – będzie on nie tylko prorokiem posłanym do Izraela, ale również do innych narodów; jego słowa będą wyrwać i burzyć, ale także sadić i budować. W słowie zapowiadającym zniszczenie uwidacznia się również zapowiedź nowego życia –

² Lawrence Boadt. 2008. *Jeremiah 1–25*. Oregon: Wipf and Stock, 8.

³ Tremper Longman III, David E. Garland. 2010. *The Expositor's Bible Commentary: Jeremiah – Ezekiel*. Cz. 7. Michigan: Zondervan, 75.

obok klęski rodzi się nadzieja. Bernard Polok wyjaśnia powołanie Jeremiasza następująco:

Misją proroka było więc wyrugowanie zła, tj. burzenie starych przekonań, na których opierała się fałszywa pobożność (i pewność zbawienia) narodu wybranego i budowanie nowej – opartej na Bogu i Jego prawie – społeczności ludu Jahwe⁴.

Na podstawie kryterium tematyczności skrajne fragmenty AA' są zasadniczo identyczne. Jest w nich mowa o misji prorockiej, której towarzyszy wsparcie ze strony Boga. Temat jednostek budowany jest na relacji między Bogiem a Jeremiaszem. W obu fragmentach występują powtórzenia słów i wyrażeń, które sugerują, że fragment A' był pisany na bazie fragmentu A.

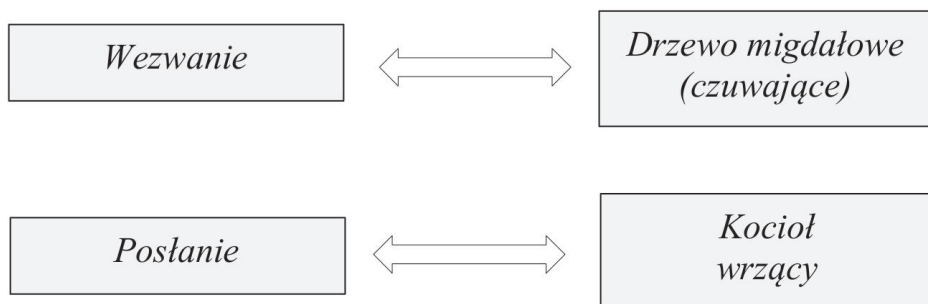
Fragment A	Fragment A'
„i wszystko, co polecę Tobie, będziesz mówił” (Jr 1,7)	„i powiedz do nich wszystko, co ja nakazuję ci” (Jr 1,17)
„nie bój się twarzy ich” (Jr 1,8)	„nie bój się twarzy ich” (Jr 1,17)
„ustanowiłem Cię” (Jr 1,5)	„a ja oto czynię Ciebie” (Jr 1,18)
„dnia tego” (Jr 1,10)	„dzisiaj” (Jr 1,18)
„nad narodami” (Jr 1,10)	„przeciw całej ziemi” (Jr 1,18)
„nad królestwami” (Jr 1,10)	„przeciw królom judzkim” (Jr 1,18)
„gdyż z tobą ja jestem, aby chronić ciebie, wyrocznia JHWH” (Jr 1,8)	„gdyż z tobą ja jestem, wyrocznia JHWH, aby wybawić Ciebie” (Jr 1,19)

Choć tematem przewodnim obu fragmentów jest powołanie Jeremiasza, można zauważyć, że w trzecim fragmencie wezwanie przechodzi w posłanie: „Ty zaś przepasz biodra, wstań” (w. 17a). Bóg najpierw włożył swoje słowa w usta Jeremiasza – słaby Jeremiasz stał się prorokiem Jeremiaszem, następnie otrzymał wizję i jest teraz gotowy do tego, aby powstać i iść do świata głosić orędzie Boże. Życie proroka nie będzie proste. Jeremiasz wzywający do nawrócenia i ogłaszający karę zostanie wykluczony ze społeczeństwa, będzie on „przeciw całej ziemi, przeciw królom judzkim i ich przywódcom, ich kapłanom i ludowi tej ziemi” (w. 18b). Prorok jednak nie będzie sam, gdyż otrzymuje obietnicę obecności Jahwe: „Ja jestem

⁴ Bernard Polok. 1999. *Wprowadzenie do ksiąg Starego Testamentu*. Opole: Redakcja Wydawnictwa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 152.

z tobą – wyrocznia JHWH – by cię ochraniać” (w. 19). Dzięki tej bliskiej relacji z Bogiem Jeremiasz stanie się niczym miasto warowne, kolumna żelazna i mur z brązu – niezwyciężony (por. w. 18a).

Centralny fragment łączy się jednocześnie z fragmentem pierwszym, jak i z fragmentem trzecim:

Wezwanie jest dopiero wstępem do powołania, oczekiwaniem na posłanie. Podobnie jak drzewo migdałowe czuwa, aby zakwitnąć, a Jahwe czuwa nad swoim słowem, aby je wypełnić, tak prorok przy wezwaniu czuwa nad swoją misją, przygotowuje się do zadania, które otrzymał. Posłanie jest już ostatecznym etapem powołania. Czuwanie przeradza się w gotowość do realizacji misji. Już nie ma na co czekać, kocioł wrze, dlatego prorok musi przepasać swoje biodra i ruszyć ze Słowem Bożym na ustach do narodu. Nie ma odwrotu, wrzący kocioł wskazuje, że nieszczęście nadciąga z północy⁵, zatem Jeremiasz zostaje posłany, aby ogłosić zniszczenie ziemi judzkiej. Prorok ma za zadanie uobecnić Słowo Boże. Ww. 11-16 podsumowują wątek wypełnienia się zapowiedzi Jahwe dotyczących sądu nad narodami. Jest to centralny fragment kompozycji, a więc zawiera główny temat omawianej jednostki⁶.

⁵ William McKane. 2001. *The international critical commentary on Jeremiah*. T. 1. Edinburgh – New York: T & T Clark, 17.

⁶ John Arthur Thompson. 1980. *The New International Commentary on the Old Testament. The Book Of Jeremiah*. Michigan: Eerdmans, 153.

4. Analiza oddolna⁷ (szczegółowa) Jr 1,4-19 w ujęciu hebrajskiej retoryki biblijnej

Tekst Jr 1,1-19 nie stwarza większych problemów delimitacyjnych. Już na pierwszy rzut oka widać, że ww. 1-3 tworzą osobną jednostkę tekstualną, zawierającą informacje chronologiczne i tło historyczne. Ww. 4-19 tworzą spójną całość dyskursywną, w której wyróżnić można ww. 11-16 dotyczące wizji proroka. Można zatem określić początek i koniec omawianego rozdziału Księgi Jeremiasza, natomiast należy dokonać również podziału wewnątrz badanej jednostki w celu pełniejszego zrozumienia tekstu. Podział tekstu na segmenty⁸ jest drugim etapem pracy (po dokonaniu delimitacji) przy analizie oddolnej. Segmentacja tekstu pozwoli odkryć zależności na poziomie konstrukcji zdań oraz wydobyć spójność poszczególnych urywków⁹, części¹⁰ i fragmentów.

⁷ Hebrajska retoryka biblijna wypracowała dwie analizy: odgórną i oddolną. Meynet. 2001. *Wprowadzenie do hebrajskiej retoryki biblijnej*, 197–204.

⁸ Segment zawiera jeden, dwa lub trzy człony wyrazów. Można mówić o segmencie „jednoczłonowym”, „dwuczłonowym” lub „trójczłonowym”. Relacje pomiędzy członami jakiegoś segmentu trójczłonowego mogą być różnego typu: ABC, AA'B, ABB', ABA'. Meynet. 2008. *Trattato di retorica biblica*, 146–163.

⁹ Urywek zawiera jeden, dwa lub trzy segmenty. Pozwala odkryć różne kombinacje tworzone z jedno-, dwu- lub trzyczłonowców. Relacje pomiędzy segmentami w ramach danego urywku mogą być różnego typu: ABC, AA'B, ABB', ABA'. Meynet. 2008. *Trattato di retorica biblica*, 164–181.

¹⁰ Część jest to jednostka niesamodzielną, utworzona z jednego, dwóch lub trzech urywków. Istnieje stopień pośredni pomiędzy urywkiem a częścią: „podczęść”. Meynet. 2008. *Trattato di retorica biblica*, 164–181.

4.1. Analiza poszczególnych części Jr 1,4-19¹¹

⁴ I_było	SŁOWO JHWH	do_mnie	aby_mówić:
⁵ Zanim	uksztaltowałem_cię	w_lonie	znałem_ciebie
i_zanim	wyszedłeś	z_lona	poświęciłem_cię
	prorokiem	dla_narodów	ustanowiłem_cię.

⁶ I_powiedziałem:			
Ach	Panie JHWH ,		
oto	nie_umiem	mówić	
gdyż_	młodzieńcem	ja_(jestem).	

⁷ I_powiedział JHWH		do_mnie:	
Nie_mów	młodzieńcem	ja_(jestem)	
Gdyż	do_każdego_którego	poślę_cię	pójdiesz
I WSZYSTKO_CO POLECE_TOBIE BĘDZIESZ_MÓWIŁ.			

⁸ Nie_bój_się	twarży_ich		
gdyż_	z_Tobą	ja_(jestem)	
aby_	chronić_ciebie	wyroczenia_JHWH.	

Część I skomponowana jest z trzech urywków. Dwa pierwsze urywki składają się z dwóch segmentów, natomiast trzeci urywek jest trójsegmentowy. Janusz Czernski za kryterium podziału tekstu podaje zmianę osób, tematu, czasu, miejsca, słownictwa, języka, gatunku i stylu¹². Skrajne urywki zawierają słowa Jahwe i rozpoczynają się od wyrażenia: „i było słowo JHWH do mnie, aby mówić” (w. 4) oraz: „I powiedział JHWH do mnie” (w. 7a). W urywku centralnym zmienia się osoba. Nie są to już słowa Jahwe skierowane do proroka, ale odpowiedź Jeremiasza na wezwanie Boga. Pomiedzy drugim segmentem drugiego urywku i drugim segmentem trzeciego urywku występuje paralelizm syntetyczny, czyli konstrukcja, w której trzeci urywek uzupełnia treść urywka drugiego. Następujące po sobie jednostki tekstualne są odpowiedziami na poprzednie segmenty. Jahwe powołuje Jeremiasza (urywek pierwszy), prorok odpowiada na wezwanie obawą (urywek drugi), następnie Jahwe uspokaja Jeremiasza zapewnieniem swojej obecności w jego misji i ochroną proroka (urywek trzeci). Dynamizm tekstu oraz zależności wewnątrz omawianej jednostki potwierdzają spójność części I.

¹¹ Do analizy tekstu zostało wykorzystane wydanie interlinearne hebrajsko-polskiego Starego Testamentu. Anna Kuśmierk. Red. 2008. *Hebrajsko-polski Stary Testament. Prorocy*. Warszawa: Vocatio.

¹² Janusz Czernski. 2012. *Metodologia Nowego Testamentu*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 58–59.

⁹ I_wyciągnął	JHWH	rękę_Swoją
i_dotknął	ust_moich	
i_powiedział	JHWH	do_mnie:
Oto_kładę	SŁOWA_MOJE	w_usta_twoje.
¹⁰ Spójrz	ustanawiam ciebie dnia tego	nad narodami i nad królestwami
aby_wyrywać	i_aby_obalać,	i_aby_niszczyć, i_aby_burzyć,
aby_budować,		i_aby_sadzić.

Część II wielkości jednego urywka składa się z trzech segmentów. Relacje między segmentami tworzą strukturę AA'B. Dwa pierwsze segmenty wskazują na odpowiedzialność Jahwe za to, co ma być powiedziane. Prorok nie mówi sam od siebie, lecz wypowiada Słowa Boga: „oto kładę słowa moje w usta twoje” (w. 9c). Terminami łączącymi oba segmenty są wyrażenia: „ust moich” (w. 9b) i „w usta twoje” (w. 9d). W segmencie trzecim występuje paralelizm antyetyczny¹³ – w opozycji do terminów: „wyrywać”, „obalać”, „niszczyć” i „burzyć” stoją terminy „budować” i „sadzić” (w. 10). W tych czasownikach zawarta jest cała misja proroka: pierwsze i ostatnie orędzie – klęska i zapowiedź nowego życia.

¹¹ I_było	SŁOWO_ JHWH	do_mnie	aby_mówić:
Co_ty	widzisz	Jeremiaszu?	
I_powiedziałem:			
Gałązkę	drzewa_migdałowego	ja widzę.	
¹² I_powiedział	JHWH	do_mnie:	
Czynisz_	dobrze	aby_wiedzieć	
gdyż_	czuwam ja	nad_SŁOWEM_MOIM	aby_wypełnić je.

W części III znajduje się pierwsza wizja Jeremiasza. Tekst składa się z trzech komplementarnych segmentów. Skrajne jednostki rozpoczynają się od wprowadzenia narracyjnego: „i było słowo JHWH do mnie, aby mówić” (w. 11a) oraz „i powiedział JHWH do mnie” (w. 12a). W centrum omawianej części znajduje się opis tego, co widzi Jeremiasz: „gałązkę drzewa migdałowego ja widzę” (w. 11d). Drzewo migdałowe nazywane jest również drzewem „czuwającym”, stąd można

¹³ Drugi człon wiersza wyraża myśl odmienną lub przeciwną do myśli pierwszego członu.

zauważyć grę słów pomiędzy segmentem centralnym a segmentem trzecim: „drzewo czuwające” – „ja czuwam”. Inkluzje całej jednostki tekstualnej tworzą terminy „aby mówić” (w. 11a) oraz „aby wypełnić je” (w. 12c). Wszystko to, co mówi Jahwe, ma zostać wypełnione.

¹³ I_było	SŁOWO JHWH	do_mnie	drugi_raz	aby_mówić:
Co_ty	widzisz?			
I_odpowiedziałem:				
Kocioł	wrzący	ja	widzę	
a_	powierzchnia_jego	(jest)_od_strony	północnej_ku.	

¹⁴ I_powiedział	JHWH	do_mnie:		
od_północy	rozprzestrzeni_się	nieszczęście	na	wszystkich_mieszkańców_ziemi.
¹⁵ Gdyż	oto_Ja	zwołuję	wszystkie_rodziny	z_królestwa_północy_ku
wyroczenia	JHWH			
i_przyjdą	i_ustanowią	każdy_tron_swoj	(przy)_wejściu	bram_Jerozolimy
i_przeciw	wszystkim_murom_jej	dokoła		
i_przeciw	wszystkim_miastom	judzkim.		

¹⁶ I_wydam	sąd_na_nie	za_c całą_niegodziwość_ich		
że_opuścili_	Mnie	i_palili_kadzidło	bogom	innym
i_oddawali_	cześć_dzielom	rąk_swoich.		

Część IV składa się z trzech urywków i zawiera drugą wizję proroka. W pierwszym urywku Jeremiasz przedstawia to, co widzi: „Kocioł wrzący ja widzę, a powierzchnia jego jest od strony północnej” (w. 13cd). Kolejne urywki są wyjaśnieniem owej wizji. Urywek drugi tłumaczy skutek, czyli w jaki sposób dokona się zniszczenie i skąd nadciągnie nieszczęście, natomiast w urywku trzecim Jahwe podaje przyczynę swojego osądu nad Izraelem.

¹⁷ A_Ty	przepasz	biodra_swoje	i_powstań
I_POWIEDZ	DO_NICH WSZYSTKO,_CO JA		NAKAZUJĘ_CI.
Nie_bój_się	twarzy_ich		
abym_nie_	napelnił_lękiem_cię	przed_obliczem_ich.	

¹⁸ A_ja_oto	czynię_ciebie	dzisiaj	
miastem	warownym	i_kolumną_żelazną	i_murem_z_brażu
przeciw_calej_ziemi,		przeciw_krółom_judzkiom,	
przeciw_przywódcom_ich,	przeciw_kapłanom_ich		i_przeciw_ludowi_ziemi.
¹⁹ I_będą_	walczyć	przeciwno_tobie	ale_nie_zwyciężą_ciebie
gdyż_z_tobą	ja_(jestem)	wyrocznia_ JHWH	
aby_wybawić_ciebie			

Ww. 17-19 tworzą część V złożoną z dwóch urywków. Pierwszy człon pierwszego segmentu w urywku pierwszym łączy się z pierwszym członem drugiego segmentu w urywku drugim, wskazując na to, że nadszedł czas na posłanie Jeremiasza: „a ty przepasz biodra swoje i powstań” (w. 17a) oraz „a ja oto czynię ciebie dzisiaj...” (w. 18a). Kolejnymi jednostkami wykazującymi komplementarność są ostatnie segmenty obu urywków. Jeremiasz ma prawo do obaw: „i będą walczyć przeciwko Tobie” (w. 19a), ale Jahwe uspokaja proroka: „nie bój się twarzy ich” (w. 17c), ponieważ „nie zwyciężą ciebie, gdyż z tobą ja jestem wyrocznia JHWH, aby wybawić Ciebie” (w. 19). Jest to jedyna część (w analizowanym rozdziale Księgi Jeremiasza), która nie zawiera dialogu między Jeremiaszem a Jahwe. Są to ostatnie słowa Boga na posłanie proroka. Nie ma już nic do dodania, wszystko zostało powiedziane.

4.2. Komplementarność fragmentów Jr 1,4-19

⁴ I było SŁOWO **JHWH** do mnie aby mówić: ⁵ Zanim ukształtowałem cię w łonie znalazłem cię i zanim wyszedłeś z łona poświęciłem cię prorokiem dla narodów ustanowiłem cię. ⁶ I powiedziałem: Ach Panie **JHWH**, oto nie umiem mówić gdyż młodzieńcem ja (jestem).⁷ I powiedział **JHWH** do mnie: Nie mów młodzieńcem ja (jestem). Gdyż do każdego którego pošlę cię pójdiesz **I WSZYSTKO, CO POLECĘ TOBIE BĘDZIESZ MÓWIŁ**. ⁸ Nie bój się twarzy ich gdyż z Tobą ja (jestem) aby chronić cię wyrocznia **JHWH**.

⁹ I wyciągnął **JHWH** rękę Swoją i dotknął ust moich i powiedział **JHWH** do mnie:

Oto kładę SŁOWA_MOJE w usta twoje. ¹⁰ Spójrz ustanawiam cię dnia tego nad narodami i nad królestwami aby wrywać i aby obalać, i aby niszczyć, i aby burzyć, aby budować, i aby sędzić.

Fragment I składa się z dwóch części ściśle ze sobą powiązanych. W części pierwszej Jeremiasz przedstawia swoje obawy: „Ach Panie JHWH, oto nie umiem mówić, gdyż młodzieńcem ja (jestem)” (w. 6). Prorok zdaje sobie sprawę z tego, że brak mu autorytetu, który jest niezbędny do publicznych wystąpień. Część druga stanowi odpowiedź na jego niepokój. Jahwe wyjaśnia Jeremiaszowi, że proroctwo, które będzie głosił, będzie słowem Jahwe: „Oto kładę słowa moje w usta twoje” (w. 7b). Jeremiasz, podobnie jak pozostali prorocy, uważany jest za „usta” samego Boga¹⁴. Mimo oporów proroka Jahwe uzdalnia go do głoszenia Słowa Bożego. Pomiędzy obiema częściami występuje paralelizm synonimiczny, który zauważyć można w w. 5c: „prorokiem dla narodów ustanowiłem Cię” i w w. 10a: „Spójrz ustanawiam cię dnia tego nad narodami i królestwami”. Jeremiasz w swojej misji ma reprezentować cały naród izraelski. Staje się on niejako darem dla narodów, który nie pozostaje przy Bogu, ale jest posłany do świata. W omawianym fragmencie występuje również ekspolicja, czyli powtórzenie, które modyfikuje znaczenie wyrażenia, upiększa je i wzmacnia. W. 7c: „i wszystko, co polecę tobie, będziesz mówił” zostaje wzmocniony wyrażeniem: „i wyciągnął JHWH rękę Swoją i dotknął ust moich i powiedział JHWH do mnie: oto kładę słowa Moje w usta Twoje” (w. 9).

¹⁴ Henryk Muszyński. 1986. Charyzmat natchnienia biblijnego. W *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*. T. 2. Red. Jan Szłaga, 20. Poznań – Warszawa: Pallottinum.

¹¹ I_było SŁOWO **JHWH** do_mnie aby_mówić: Co_ty widzisz Jeremiaszu?
 I_powiedziałem: Gałązkę drzewa_migdałowego ja_widzę. ¹² I_powiedział **JHWH**
 do_mnie: Czynisz_dobrze aby_wiedzieć gdyż_czuwam ja_nad_SŁOWEM_MOIM
 aby_wypełnić je.

¹³ I_było SŁOWO **JHWH** do_mnie drugi_raz aby_mówić: Co_ty widzisz?
 I_odpowiedziałem: Kocioł wrzący ja_widzę a_powierzchnia_jego (jest)_od_strony
 północnej_ku. ¹⁴ I_powiedział **JHWH** do_mnie: od_północy rozprzestrzeni_się
 nieszczęście na_wszystkich_mieszkańców ziemi. ¹⁵ Gdyż_oto_Ja_zwołuję
 wszystkie_rodziny z_królestwa_północy_ku wyrocznia **JHWH** i_przyjdą i_ustanowią
 każdy_tron_swoją (przy)_wejściu bram Jerozolimy i_przeciw_wszystkim_murom_jej
 dokoła i_przeciw_wszystkim_miastom_judzkim. ¹⁶ I_wydam_sąd_na_nie_za
 całą_niegodziwość_ich, że_opuścili_Mnie i_palili_kadzidło bogom_innym
 i_oddawali_cześć dziełom_rąk_swoich.

Fragment II zawiera dwie wizje. Obie zaczynają się od narracyjnego wprowadzenia: „I było słowo JHWH do mnie, aby mówić” (w. 11a); „I było słowo JHWH do mnie drugi raz, aby mówić” (w. 13a). Kolejne sformułowania: „Co ty widzisz Jeremiaszu?” (w. 11); „Co ty widzisz?” (w. 13); «i powiedziałem (...) ja widzę» (w. 11); «i odpowiedziałem (...) ja widzę» (w. 13); „i powiedział JHWH do mnie” (w. 12); „i powiedział JHWH do mnie” (w. 14); „gdyż ja czuwam” (w. 12); „gdyż oto ja zwołuję” (w. 15) sugerują, że część druga jest echem części pierwszej. Patrząc na ujęcie całościowe fragmentu II, zauważyć można dynamizm tekstu. Część pierwsza omawianego fragmentu wskazuje na czuwanie. Drzewo migdałowe (czuwające) łączy się z odpowiedzią Jahwe na wizję Jeremiasza: „Czynisz dobrze, aby wiedzieć, gdyż czuwam ja nad słowem moim, aby wypełnić je” (w. 12). Druga wizja w części drugiej zawiera obraz wrzącego kotła, który symbolizuje zagładę wszystkich mieszkańców ziemi. Jahwe zapowiada osąd za niegodziwość, opuszczenie Go, palenie kadzidła bogom i oddawania czci dziełom swoich rąk (por. w. 16). Dwa terminy końcowe obu części: „gdyż czuwam ja nad słowem moim, aby je wypełnić” (w. 12b) oraz: „oddawali cześć dziełom rąk swoich” (w. 16c) stoją w opozycji do siebie – wierności Boga do swego słowa zostaje przeciwstawiony grzech człowieka, który oddaje pokłon bożkom.

¹⁷ A_Ty przepasz biodra_swoje i_powstań **I_POWIEDZ DO_NICH WSZYSTKO_CO JA NAKAZUJĘ_CI. Nie_bój_się twarzy_ich** abym_nie_napełnił_lękiem_cię przed_obliczem_ich. ¹⁸ A_ja_oto_czynię_ciebie_dzisiaj_miastem_warownym_i_kolumną_żelazną_i_murem_z_brązu_przeciw_calej_ziemi, przeciw_krółom_judzki, przeciw_przywódcom_ich, przeciw_kapłanom_ich_i_przeciw_ludowi_ziemi. ¹⁹ I_będą_walczyć_przeciwko_tobie_ale_nie_zwyciężą_ciebie_gdyż_z_tobą_ja_(jestem) wyrocznia **JHWH** aby_wybawić_ciebie

Fragment III wielkości jednej części jest kontynuacją fragmentu pierwszego. Wzbogacony został o czynność symboliczną, która wskazuje na posłanie Jeremiasza: „A ty przepasz biodra swoje i powstań” (w. 17a). Przepasanie bioder oznacza gotowość do wypełnienia misji. Jahwe stawia proroka przeciw całej ziemi, przeciw królom judzkim, przeciw przywódcom, kapłanom, przeciw ludowi, jednocześnie czyniąc go miastem warownym, kolumną żelazną i murem z brązu (w. 18). Metafora ta przedstawia Jeremiasza jako człowieka, który swoją siłę zawdzięcza obecności Boga: „nie zwyciężą ciebie, gdyż z tobą ja (jestem)” (w. 19b).

5. Wnioski teologiczne

Ukazane relacje pomiędzy poszczególnymi segmentami, urywkami oraz częściami potwierdzają komplementarność kompozycji, na którą składa się sekwencja złożona z trzech fragmentów w relacji ABA'. Powołanie Jeremiasza można rozpatrywać w kontekście trzech rzeczywistości: (A) wezwanie, które stanowi pierwszy etap powołania; (B) wizje, które określają cel misji; (A') posłanie będące realizacją zadań wynikających z powołania.

Powołanie może odbyć się wyłącznie na drodze poznania, miłowania i zaufania. Bóg powołuje proroka znając go, miłując i ufając, że podoła on wskazanej przez Niego misji. W przeciwieństwie do Izajasza, który otrzymał pełną chwały wizję Boga siedzącego na tronie wśród serafinów (por. Iz 6,1-6), czy też Ezechiela, który doświadczył widzenia Bożego rydwanu chwały (por. Ez 1,1-28), Jeremiasz otrzymuje jedynie „słowo Jahwe”. Zamiast majestatycznego wydarzenia, które ma charakter zewnętrzny, prorok doświadcza powołania wewnętrznego¹⁵. Można

¹⁵ Carlo Maria Martini. 1996. *Głos prorocki w mieście. Rozważania o proroku Jeremiaszu*. Tłum. Jadwiga Miszańska. Kraków: WAM, 76.

zauważyć, że teofania nie zawsze towarzyszy scenie powołania¹⁶, może przybrać także jedynie postać wewnętrznego głosu.

Innym aspektem powołania, który występuje we fragmencie pierwszym analizowanego tekstu, jest gest wyciągnięcia ręki Jahwe i dotknięcia ust proroka (Jr 1,9). W Ez 2,8-9 występuje paralelizm do Jr 1,9. Jahwe wyciąga rękę w kierunku ust Ezechiela, aby ten spożył zwój księgi. Oba opisy przedstawiają obraz spożycia Słowa Bożego i ukazują moment ustanowienia proroka. To właśnie w tym momencie Jeremiasz i Ezechiel stają się prorokami w pełnym znaczeniu tego słowa, gdyż napełnieni są Słowem Bożym. Warto zwrócić również uwagę na podobny gest symboliczny w Księdze Izajasza. Podczas wizji Pana siedzącego na tronie, Izajasz napełnia lęk: „Biada mi! Jestem zgubiony! Wszak jestem mężem o nieczystych wargach” (Iz 6,5). Bóg w tym momencie nie powołuje jeszcze Izajasza, gdyż ten na wargach nosi grzech, dlatego Jahwe nie może dotknąć jego ust, tak jak zrobił to podczas powołania Jeremiasza. Dopiero gdy jeden z serafinów oczyścił jego wargi węglem z ołtarza, stał się on czysty i gotowy na powołanie: „Wówczas przyleciał do mnie jeden z serafinów, trzymając w ręce węgiel, który szczypcami wziął z ołtarza. Dotknął on ust moich i rzekł: «Oto dotknęło to twoich warg: twoja wina jest zmazana, zglądzony twój grzech». I usłyszałem głos Pana mówiącego: «Kogo mam posłać? Kto by Nam poszedł?» Odpowiedziałem: «Oto ja, poślij mnie!»” (Iz 6,6-8). W obrzędach egipskich oczyszczone usta wskazywały na przygotowanie i gotowość do wypowiedzania natchnionych treści, z kolei w Mezopotamii oczyszczenie warg symbolizowało oczyszczenie całej osoby ludzkiej¹⁷.

W analizie tekstu o powołaniu Jeremiasza słusznie jest dopatrywać się porównań do osoby Mojżesza. W Jr 1,4-19 znaleźć można wiele miejsc paralelnych względem segmentów opowiadających o powołaniu Mojżesza. Mojżesz, podobnie jak Jeremiasz, wzbraniał się przed przyjęciem misji. Towarzyszyło mu poczucie niegodności: „I rzekł Mojżesz do Pana: «Wybacz, Panie, ale ja nie jestem wymowny od wczoraj i przedwczoraj, a nawet od czasu, gdy przemawiasz do Twego sługi. Ociężałe są usta moje i język mój zeszywniał»” (Wj 4,10). Innym przykładem może być Pwt 18,18, gdzie Bóg zwraca się do Mojżesza: „Wzbudzę im proroka spośród ich braci, takiego jak ty, i włożę w jego usta moje słowa, będzie im mówił wszystko, co mu nakażę”. Na przykładzie Mojżesza i Jeremiasza zauważyć

¹⁶ Grzegorz Kozubek. 2018. Filiacje interliterackie zachodzące między Księgą Jeremiasza a Księgą Ezechiela. W Andrzej S. Jasiński. *Księga Proroka Ezechiela. Nowy komentarz. Ez 11–15*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 477.

¹⁷ John H. Walton, Victor H. Matthews, Mark W. Chavalas. 2014. *Komentarz historyczno-kulturowy do Starego Testamentu. Księgi protokanoniczne*. Tłum. Zbigniew Kościuk. Warszawa: Vocatio, 732

można, że Bóg ma upodobanie w ludziach słabych i bezradnych; powołując niemocnych, wywyższa to, co małe. Potwierdzeniem tego jest fragment z Pierwszego Listu św. Pawła do Koryntian, w którym apostoł stwierdza: „Przeto przypatrzcie się, bracia, powołaniu waszemu! Według oceny ludzkiej niewielu tam mędrców, niewielu możnych, niewielu szlachetnie urodzonych. Bóg wybrał właśnie to, co głupie w oczach świata, aby zawstydzić mędrców, wybrał, co niemocne, aby mocnych poniżyć; i to, co nieszlachetnie urodzone według świata oraz wzgardzone, i to, co w ogóle nie jest, wyróżnił Bóg, by to, co jest, unicestwić, tak by się żadne stworzenie nie chlępiło wobec Boga” (1 Kor 1,26-29). Kolejny paralelizm występujący pomiędzy powołaniami obu proroków to wizja płonącego krzewu, w którym objawił się Jahwe Mojżeszowi (por. Wj 3,2), przypominająca wizję drzewa migdałowego, której doświadcza Jeremiasz (1,11). To nie pierwszy raz, gdy Bóg porównuje pewną rzeczywistość do drzewa migdałowego. W Wj 25,33-34 przeczytać można o świeczniku, który swoim wyglądem ma kształt kwiatów migdałowych. Można zatem przypuszczać, że symbolika owego drzewa nie była dla Jeremiasza czymś nowym.

Słowami: „a ty przepasz swoje biodra i powstań” Bóg posyła Jeremiasza ku wypełnieniu powierzonej mu misji. Przepasanie bioder zawsze oznaczało gotowość do działania, pracy, wyruszenia w drogę, a także gotowość na przyjście Pana (por. Wj 12,11; Łk 12,35; J 13,4). W starożytności noszone szaty były luźne, dlatego pas przewiązany przez biodra nie krępował ruchów, a tunika nie przeszkadzała w wykonywanej pracy¹⁸. Przepasane bioder przez Jeremiasza oznaczało gotowość do wyruszenia w drogę z prorocstwem, jakie przekazał mu Jahwe. Prorok ma stanąć „przeciw królom judzkim i ich przywódcom, ich kapłanom i ludowi tej ziemi” (Jr 1,18b). Warto zwrócić uwagę na hierarchiczną strukturę tej wypowiedzi. Jeremiasz zostaje posłany do wszystkich, zaczynając od osób najwyżej postawionych, poprzez kapłanów aż do zwykłego ludu. Misja Jeremiasza nie ogranicza się wyłącznie do ludu Bożego Izraela, tak jak to miało miejsce u wcześniejszych proroków, ale jego powołanie jest uniwersalne. Jeremiasz staje się prorokiem narodów: „prorokiem dla narodów ustanowiłem cię” (Jr 1,5c); „Spójrz, daję ci dzisiaj władzę nad narodami i nad królestwami” (Jr 1,10a).

Powołanie nie odbywa się na drodze wyboru „misji” proroka, nie jest własną decyzją, ale odpowiedzią na Boże wezwanie: „Nie wyście mnie wybrali, ale Ja was wybrałem” (J 15,16a). Jest to dar miłości Boga, który po przyjęciu staje się zadaniem i całkowicie zmienia dotychczasowe życie człowieka. Na koniec warto przytoczyć słowa św. Pawła do Rzymian: „Wiemy też, że Bóg z tymi, którzy Go miłują,

¹⁸ Zawiszewski. 1995. *Księgi proroków*, 154.

współdziała we wszystkim dla ich dobra, z tymi, którzy są powołani według [Jego] zamysłu” (Rz 8,28). Prawda ta spełnia się także w życiu Jeremiasza.

Bibliografia

- Boadt Lawrence. 2008. *Jeremiah 1–25*. Oregon: Wipf and Stock.
- Brzegowy Tadeusz. 2014. *Prorocy Izraela*. Cz. 1. Tarnów: Biblos.
- Czerski Janusz. 2012. *Metodologia Nowego Testamentu*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Garland David E., Longman III Tremper. 2010. *The Expositor's Bible Commentary: Jeremiah-Ezekiel*. T. 7. Michigan: Zondervan.
- Jelonek Tomasz. 2007. *Prorocy Starego Testamentu*. Kraków: WAM.
- Kozubek Grzegorz. 2018. Filiacje interliterackie zachodzące między Księgą Jeremiasza a Księgą Ezechiela. W Andrzej S. Jasiński. *Księga Proroka Ezechiela. Nowy komentarz. Ez 11–15, 473–487*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Kuśmerek Anna. 2008. *Hebrajsko-polski Stary Testament. Prorocy*. Warszawa: Vocatio.
- Martini Carlo Maria. 1996. *Głos prorocki w mieście. Rozważania o proroku Jeremiaszu*. Tłum. Jadwiga Miszańska. Kraków: WAM.
- McKane William. 2001. *The international critical commentary on Jeremiah*. T. 1. Edinburgh – New York: T & T Clark.
- Meynet Roland. 2008. *Trattato di retorica biblica*. Bologna: EDB.
- Meynet Roland. 2001. *Wprowadzenie do hebrajskiej retoryki biblijnej*. Tłum. Kazimierz Łukowicz, Tomasz Kot. Kraków: WAM.
- Meynet Roland. 2012. *Treatise on Biblical Rhetoric*. Leiden – Boston: Brill.
- Muszyński Henryk. 1986. Charyzmat natchnienia biblijnego. W *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*. Red. Jan Szlaga. T. 2. Poznań – Warszawa: Pallottinum.
- Peter Michał, Wolniewicz Marian. 2013. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*. Poznań: Wydawnictwo Świętego Wojciecha.
- Polok Bernard. 1999. *Wprowadzenie do ksiąg Starego Testamentu*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Romaniuk Kazimierz. 1997. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu „Biblia Warszawsko-Praška”*. Warszawa: Wydawnictwo M.
- Thompson John Arthur. 1980. *The New International Commentary on the Old Testament. The Book Of Jeremiah*. Michigan: Eerdmans.
- Walton John H., Matthews Victor H., Chavalas Mark W. 2014. *Komentarz historyczno-kulturowy do Starego Testamentu. Księgi protokanoniczne*. Tłum. Zbigniew Kościuk. Warszawa: Vocatio.

- Zawiszewski Edward. 1995. *Księgi proroków. Wstęp szczegółowy i egzegeza wybranych fragmentów*. Pelpin: Bernardinum.
- Zespół Biblistów Polskich. 1991⁴. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*. Poznań: Pallottinum.
- Żychiewicz Tadeusz. 1982. *Stare Przymierze. Prorocy Izajasz, Jeremiasz, Ezechiel*. Kraków: Znak.

*

Streszczenie: Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza tekstu Jr 1,4-19 zgodnie z zasadami hebrajskiej retoryki biblijnej. Dokonana analiza umożliwiła wydobyć kompozycji badanego tekstu, a także poprzez ukazanie relacji wewnątrz jednostek doprowadziła do głębszego zrozumienia powołania i misji Jeremiasza. Ukazane relacje pomiędzy poszczególnymi segmentami, urywkami oraz częściami potwierdzają komplementarność kompozycji, na którą składa się sekwencja złożona z trzech fragmentów w relacji ABA'. Powołanie Jeremiasza, które było przedmiotem badań, można rozpatrywać w kontekście trzech rzeczywistości: (A) wezwanie, które stanowi pierwszy etap powołania; (B) wizje, które określają cel misji; (A') posłanie będące realizacją zadań wynikających z powołania. **Słowa kluczowe:** Księga Jeremiasza, hebrajska retoryka biblijna, powołanie Jeremiasza, kompozycja.

Abstract: The Vocation of Jeremiah (Jer. 1:4-19) According to the Biblical Hebrew Rhetoric. The aim of this article is to analyze the text of Jer. 1:4-19 according to the principles of biblical Hebrew rhetoric. The analysis made it possible to bring out the composition of the text under study, and by showing the relationships within the units, it led to deeper theological conclusions. The depicted relationships between individual segments and parts confirm the complementarity of the composition, which consists of a sequence of three fragments in ABA' relationship. The vocation of Jeremiah that was the focus of the study can be considered in the context of three realities: (A) the call, which is the first stage of the vocation; (B) the visions, which define the purpose of the mission; (A') the mission, which is the fulfillment of the tasks resulting from the vocation.

Keywords: book of Jeremiah, biblical Hebrew rhetoric, calling of Jeremiah, composition.